

นิบาต บทที่ ๑ : ลักษณะของคำนิบาต

๑. จงเติมเครื่องหมายถูก ✓ หน้าข้อที่ถูก และเครื่องหมายผิด ✗ หน้าข้อที่ผิด

- .....๑)นิบาต แปลว่า การตกไป การแทรกเข้าไป
- .....๒)นิบาตจัดอยู่จำพวกเดียวกับคำนาม
- .....๓)นิบาตมีลักษณะไม่เปลี่ยนรูปเมื่อนำไปใช้ในประโยค
- .....๔)นิบาตแสดงกิริยาอาการได้เหมือนกับคน สัตว์ สิ่งของ
- .....๕)นิบาตต้องวางไว้ต้นข้อความเท่านั้น
- .....๖)นิบาตทุกตัวสามารถแยกองค์ประกอบได้เสมอ
- .....๗)นิบาตมีทั้งที่เป็นคำโดดและเป็นคำประสม
- .....๘)นิบาตทุกคำจัดอยู่ในจำพวกอภัยยศัพท์
- .....๙)การจัดประเภทของนิบาตจะจัดตามหน้าที่ของนิบาตคำนั้นๆ
- .....๑๐)นิบาตแบ่งเป็น ๑๕ หมวด
- .....๑๑)นิบาตบอกกาลปะนะใช้สำหรับทักทายผู้ที่จะสนทนาด้วย
- .....๑๒)ในหนึ่งประโยคมีอาลปะนะได้เพียงคำเดียวเท่านั้น
- .....๑๓)นิบาตบอกกาลต้องแปลก่อนนิบาตบอกอาลปะนะ
- .....๑๔)ถ้าในประโยคไม่มีนิบาตบอกอาลปะนะให้แปลนิบาตต้นข้อความเป็นลำดับที่หนึ่งแทน
- .....๑๕)นิบาตบางกำหนดให้วางไว้เป็นลำดับที่ ๒ ของประโยคเท่านั้น

๒. จงจับคู่ข้อความต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

.....๑)นิบาตบอกอาลปะนะ	ก.อุปริ ในเบื้องต้น
.....๒)นิบาตบอกกาล	ข.ตาว เพียงนั้น
.....๓)นิบาตบอกที่	ค.วีย ราวกะ
.....๔)นิบาตบอกปริจเฉท	ฅ.เอว โดยประการนั้น
.....๕)นิบาตบอกอุปมา-อุปไมย	ง.มา ออย่า
.....๖)นิบาตบอกประการ	จ.กิริ ได้ยินว่า
.....๗)นิบาตบอกปฏิเสธ	ฉ.ภณ เนะพนาย
.....๘)นิบาตบอกความได้ยินเล่าลือ	ช.นานา ต่างๆ
.....๙)นิบาตบอกปริกัป	ฌ.วัต หนอ
.....๑๐)นิบาตบอกความถาม	ฎ.สาย ในเวลาเย็น
.....๑๑)นิบาตบอกความรับ	ฏ.ปน ก็, หนึ่ง
.....๑๒)นิบาตบอกความเตือน	ฐ.หนุท เชิญเถิด
.....๑๓)นิบาตบอกสำหรับผูกศัพท์และประโยค	ฑ.อาม เออ, ขอรับ, พระเจ้าข้า
.....๑๔)นิบาตบอกเป็นเครื่องทำบทให้เต็ม	ฒ.กจฺจึ แลหรือ
.....๑๕)นิบาตมีเนื้อความต่าง ๆ	ณ.สเจ ถ้าว่า

นิบาต บทที่ ๒ : นิบาตบอกอาลปะนะ
ใช้สำหรับทักทายบุคคลต่าง ๆ

ยคุเฆ ๑)ยคุเฆ ภาณเต ชาเนยยาสิ.

.....

๒)ยคุเฆ คหปติ ชาเนยยาสิ.

.....

๓)ยคุเฆ เทว ชาเนยยาสิ.

.....

ภาณเต, ภาทนต์ ๑)อาจริโย เม ภาณเต โหหิ.

.....

๒)ภาณเต อยฺยสุส กิร อุกชี วาโต วิชฌติ.

.....

๓)โสตฺถิ ภาทนต์ โหตุ รมฺโณ, โสตฺถิ ชนปทสฺส, เทโว ปวสฺสตุ

.....

๔)มยฺมปิ ปุจฺจาม ตูวํ ภาทนต์.

.....

๕)ภาณเต เวลา อุกฺกฏฺฐา.

.....

ภณเ ๑)หนฺท ภณเ อฺปาลี นีวตฺตสฺสุ.

.....

๒)เตนฺหิ ภณเ วิจินิตฺวา อากิฯ.

.....

๓)เตนฺหิ ภณเ ชีวก ลิกฺขสฺสุ.

.....

อมฺโห ๑)อมฺโห มา เอวํ วท.

.....

๒)เอหิ อมฺโห, ราชฯ ตํ ปกฺโกสฺติ.

.....

๓)อมฺโห กุมฺภการ มา มํ นาสยิ.

.....

อาวุโส ๑)อาวุโส มา เอวํ กวี.

.....

๒)อกุขี เม **อาวุโส** วาตา วิชฌนุติ.

.....

๓)อุกฺกุเลหิ **อาวุโส** เทวทตต.

.....

เร, อเร

๑)ติฏฺฐุ **เร**, ติฏฺฐุ **เร**.

.....

๒)**อเร** ชุชฺเช อติพทโลฏฺฐกโปลํ เต มุขํ.

.....

๓)**อเร** ทฏฺฐกฏฺฐิ กิ วเทสิ, มาทิสา ชุชฺชา นาม โหติ.

.....

๔)โน วต **เร** กิณฺจิ ปาปทาสิ, กิ ทิวา อุฏฺฐาสิ.

.....

เห

๑)**เห** เช กิ เต โส สมเณ อโวจ

.....

๒)**เห** เช กาฬิ.

.....

เซ

๑)กิ **เซ** ทิวา อุฏฺฐาสิ.

.....

๒)หนฺท เซ อิมํ ภณฺฑิกิ คณฺหาหิ.

.....

๓)หนฺท เซ อารณํ ปิฬฺนุติสสามิ.

.....

นิบาต บทที่ ๓ : นิบาตบอกกาล
ใช้สำหรับบอกเวลาที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ

อด : ครั้งนั้น
อด สตถา ปาโตว มหาโมคคัลลานตเถรํ อามนฺเตสิ.

ปาโต : ในเวลาเช้า (ปาตํ กัมมึ)
: ปาโต อุทฺยนฺเต สุริเย, มุทฺธา เต สตฺตธา ผลตุ.

ทิวา : ในเวลากลางวัน, ในเวลาสาย
สุสานเ วสนฺเตน ภิกฺขุณา ทิวา น นินฺทหายิตพฺพํ.

สาย : ในเวลาเย็น
สตฺธา สายํ ชมฺพุกาชีวกสุสฺส สนฺติกํ คจฺฉติ.

สุเว : ในวันพรุ่งนี้
อชฺชชว ปพฺพชิสฺสสามิ, โก ชณฺญา, มรณํ สุเว โหติ.

สุเว สุเว : ในวัน ๆ (ทุก ๆ วัน)
๑) สุกฺกปฺกฺเข จนฺโท สุเว สุเว วทฺตฺติ.
๒) กาทฺปฺกฺเข จนฺโท สุเว สุเว หายติ.

ทิวโย, ทิวโย : ในวันวาน (เมื่อวาน)
๑) ทิวโย มหาทฺคฺคโต ภริยาย สหฺริ ภตี อกาลิ.
๒) ตาท ทิวโย มยา กุมฺภกาโร เอกํ กมฺมํ อาณตฺโต.

อดไซ : ครั้งนั้นแล
อดไซ เมโส อฏฺฐหิตฺวา (วสุสฺ) ปาวสุสิ.

ตโต : ในลำดับนั้น, ในกาลภายหลัง
ตโต เทวปิ ชนา สณฺชยสุสฺส สนฺติกํ อคมฺสุ.

นิบาต บทที่ ๔ : นิบาตบอกที่

บอกสถานที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่หน้ากริยาตัวไหนแปลขยายกริยาตัวนั้น

อุรุธ : ในเบื้องบน
: สตุธา สีนะรุมุฑฐนิ ฐตุวา เทโวโรหณะ ยมกปปาฎิหาริย์ กตุวา **อุรุธ** โอลิเกสิ.

อุปริ : ในเบื้องบน
: **อุรุธ** ชิตตํ อุทกํ อมนุสฺसानํ **อุปริ** ปติ.

อนุตธา : ในระหว่าง
: วาณิชา สาวตฺถิ อนุปฺตตะ นครสฺส จ วิหารสฺส จ **อนุตธา** นิवासํ คณฺหิสฺสุ.

ติโร : ในภายนอก
: โจธา นครสฺส **ติโร** วสนฺติ.

พหิ : ในภายนอก
: พุราหฺมณํ ปุตฺตํ นีหริตฺวา **พหิ** อาลินฺเท นิปฺชชาเปสิ.

พหิทฺธา : ในภายนอก
: มม สาสนํโต **พหิทฺธา** มคฺคผลฏฺฐิสฺส สมนฺเณ นาม นตฺถิ.

พาทิธา : ในภายนอก
วิธีใช้ : ไม่นิยมใช้แบบนิบาต มักใช้เป็นคุณนามมากกว่า
: ภิกฺขเว **พาทิธา** เอตา นทฺธิวฺรตฺตา (โหนดิ).

อโธ : ในเบื้องต่ำ
: สตุธา **อโธ** โอลิเกสิ, ยาว อวิจิโต สพฺพํ ฐานํ เอกงฺคณํ อโหสิ.

เหมฐฺฐา : ในภายใน
๑) พุทฺธสฺส ทิ เคหํ ปวิสนกาเล มหาปฐฺวี **เหมฐฺฐา** โอคจฺจติ.

๒) ปาทา ยาว โคปผกา **เหฏฐา** อยปรฐวี ปวิฏฐา.

๓) เอกสฺส เม คจฺจสฺส **เหฏฐา** ปุตุโต นิปชฺชาปิโต.

โอรัง : ที่ฝั่งใน, ฝั่งใน
ปาร์ : ที่ฝั่งนอก, ฝั่งนอก
: ราชภักฏ (บุคคล) ภาตี คเหตุวา มนุสเส โอรโต **ปาร์** เนติ, ปารโต **โอรัง** อาเนติ.

หุรัง : ในโลกอื่น
: มิจฺจาทิฏฐิกกา ชนา อิธ จ **หุรัง** จ วุฑฺฒี น วินฺหนฺติ.

สมมุขฯ : ในที่พร้อมหน้า, ในที่ต่อหน้า, ต่อหน้า
๑) **สมมุขฯ** วทฺโถ อาจริโย โกวทติ นาม.

๒) อิทานิ อายสฺมา สาริปุตุโต ภควโต **สมมุขฯ** สีหนาทํ นทิสฺสติ.

ปรมุขฯ : ในที่ลับหลัง, ลับหลัง
: **ปรมุขฯ** ทฺวํ วา สาสนํ วา เปเสนฺโต อาจริโย อนุสาสติ นาม.

รโห : ในที่ลับ
: พาลา อสิโลกภเยน **รโห** ปาปํ กโรนฺติ.

อาวิ : ในที่แจ้ง
: ตฺวํ ปาปกํ กมฺมํ อาวิ วา **รโห** วา มา อกาลิ.

อนฺโต : ในภายใน
๑) มฏฺฐกฺกณฺหฺลึ พหิอาลินฺเท นิปนฺนาการเณว ตสฺส ญฺาณชาลสฺส **อนฺโต** ปณฺญาเย.

๒) ตสฺมี ปน สมเย ภควโต ญฺาณชาลสฺส **อนฺโต** ปฺตฺติคตฺตติสฺสตุเถโร ปณฺญาเย.

นิบาต บทที่ ๕ : นิบาตบอกริเฉท
ใช้สำหรับกำหนดปริมาณ เวลา เหตุผล อากา

กิว : เพียงไร

วิธีใช้ : ใช้ถามระยะเวลา, ระยะทาง

๑) กิว จิรั นุ เม ยกุข จกุกั สิริสิ ฐุสสุติ

๑) กิว ทีโฆ นุ โฆ ฆนุเต กบโป (โหติ).

ยว : เพียงใด (ใช้คู่กับ ตาว)

ตาว : เพียงนั้น (ใช้คู่กับ ยว) (โดยอรรถแปล ยว-ตาว รวมกันว่า จนกว่า..., ตราบเท่าที่...)

วิธีใช้ : ใช้คู่กันในประโยค **ย-ต** (สังกรประโยค) **ย-ต** เป็นประโยคคาบเกี่ยวระหว่างของข้อความสองตอน เวลาแปลให้แปลประโยค **ย** ก่อน แปลประโยค **ต** ทีหลัง แม้โครงสร้างประโยคจะวางประโยค **ย** ไว้หลังประโยค **ต** ก็ตาม ประโยค **ย-ต** อาจมีประธานเป็นตัวเดียวกันก็ได้ ต่างกันก็ได้

๑) ยว อิหุ พนุณนุ น พนุทธิ, ตาว เทว (อิหุ) ฉินุทิสสุามิ.

๒) ยว อนุรุทโธ อคารมชุฒเว วสิ, ตาว สสุ เทวตา ทิพุพปุเว ปหิณิสสุ.

โดยอรรถ : พวกเขาเทวดาส่งชนมทิพย์ไปถวายแก่เจ้าอนุรุทฐ์ **ตราบเท่าที่** พระองค์ยังอยู่ครองเรือน.

๓) น ตาวิมุ ปลุลุงกั ฆินุทิสสุามิ, ยว เม อนุปาทาย อาสเวหิ จิตตุ น วิมุจจุสสุติ.

๔) เตนหิ สามี อาคเมหิ ตาว, ยวาทุ กุจฉินิตตุ ทารกั วิชายามิ.

โดยอรรถ : พี่จ๋า ถ้าอย่างนั้นขอให้พี่รอจนกว่าฉันจะคลอดลูกที่อยู่ในท้องเสียก่อน.

๕) ยว สาสนุสสุ อนุตธาณนุ น โหติ; ตาว อตตุโน ปติภูล्लุ กิริสสุาม.

๖) อาคเมหิ ตาว สามี, ยว อยั ทารโก วยุปปตุโต โหติ.

โดยอรรถ : พี่จ๋า ขอให้พี่รอจนกว่าเด็กคนนี้จะโต.

ยาว :เพียงไร (โดยอรรถแปลว่า จนถึง, กระทั่งถึง, จนกระทั่งถึง)

วิธีใช้ :มาตัวเดียว (ปกติจะมากู้กับ ดาว) ใช้บอกระยะเวลาจากต่ำไปหาสูง, จากน้อยไปหามาก ฯลฯ

๑)อดสูส สตถา ยาว อรหตตทา กมฺมฏฺฐานํ กเถสิ.

๒)รตจกํ ยาว นามิโต ปฐวี ปาวิสิ.

ดาว :ก่อน (แปลหลังกริยาเพื่อให้ระบับยังไว้ชั่วคราวเช่น หยุดก่อน, หรือให้ล่วงหน้า เช่น ไปก่อน)

๑)วเทหิ ดาว อาวุโส ปาลิต.

๒)ติฏฺฐิต ดาว ฆนเต.

๓)กเถหิ ดาว เม, ตว อยยา กิ ชานนฺติ.

๔)เอตสฺมี ดาว เม เสฏฺฐิเคเห ปวตฺตี กเถหิ.

๕)นีสึทถ ดาว.

ยาวเทว :เพียงใดนั่นเทียว

ดาวเทว :เพียงนั้นนั่นเทียว

วิธีใช้ :ใช้คู่กันในประโยค ย-ต (สังกรประโยค-ประโยคคาบเกี่ยว) แต่มีใช้น้อย

:ยาวเทว หิ กิเลสํ สนฺติ, ดาวเทว ทุกฺขํ สตฺตานํ อตฺถิ.

ดาวเทว :ในขณะที่นั่นนั่นเทียว (ทันใดนั่นเอง, ทันทีทันใดนั่นเอง)

วิธีใช้ :มาตัวเดียวใช้บอกเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น

๑)เตสฺ ดาวเทว เกสมสฺสูนิ อนฺตรชายีสฺ.

๒)ดาวเทว สหสฺสมตฺตา ภิกฺขุ อนฺตรชายีสฺ.

๓)ดาวเทว อกฺขิ ภิชฺชิ.

ยาวตา :มีประมาณเพียงไร, กำหนดกาลเพียงไร (ใช้คู่กับ ดาวตา)

ดาวตา :มีประมาณเพียงนั้น, กำหนดกาลเพียงนั้น (ใช้คู่กับ ยาวตา)

วิธีใช้ :ใช้คู่กันในประโยค ย-ต (สังกรประโยค)

๑)ยาวตา ปน ภาวปวตติ นาม อตถิ, **ดาวตา** สพพสตุตทานํ มรณํ โหติเยว.

.....

.....

.....

๒)ยาวตา ปุคฺลโล พหุ ภาสติ, น **ดาวตา** ฐมฺมธโร โหติ.

.....

.....

สมนฺตา :โดยรอบ

๑)**สมนฺตา** สตุตฺสฺ ฆเรสุ มนุสฺสา นินฺทํ น ลภนฺติ.

.....

.....

๒)อชฺช หิ จตฺตาโร มหาราชาโน **สมนฺตา** อารกฺขํ คณฺหีสุ.

.....

.....

๓)กุกฺกุณฺพิโกปิ **สมนฺตา** รกฺขํ ฐฺเปตฺวา มนุสฺเส อาห.

.....

.....

นิบาต บทที่ ๖ : นิบาตบอกอุปมาอุปไมย
ใช้สำหรับเปรียบเทียบเพื่อความเข้าใจชัดเจนขึ้น

วีย : **ราวกะ อ.____** (อุปมาลึงค์ตัดตะ-เปรียบเทียบนามนามกับนามนาม)

:เรียกว่าอุปมาลึงค์ตัดตะ เพราะยกบทนามนามปฐมาวิภัตติมาเปรียบเทียบ

วิธีใช้ : ใช้กับอุปมาลึงค์ตัดตะ แผลหลังจากแปลบทอุปไมยจบความแล้ว

๑)ฉิททหมฏโตะ (ปกคฺฆรณฺตี) อุทกธารา **วีย** อุกฺขีหิ ธารา ปคฺฆรณฺตี.

.....

๒)เทว อุกฺขีนิ (วิชฺฌมายนฺตา) ทิปสิชา **วีย** วิชฺฌมายีสุ.

.....

๓)ตาท เอกุกฺขีโน อุกฺขิ วีย หทยํ **วีย** จ อติปิโย เม โหติ.

.....

๔)โส โสสโก เสฏฺฐีโน อุกฺขิมฺหิ กณฺฐโก **วีย** ขายิ.

.....

๕)พาลสฺส ทิ ปาปํ อุกฺกสลกมฺมํ กโรนฺตสฺส, ตํ กมฺมํ มชฺ **วีย** มชฺจรรสํ (วตฺถุ) **วีย** อิญฺจํ กนฺตํ มนาปํ (วตฺถุ) **วีย** อุกฺกฐฺฐาติ.

.....

วีย : **ผู้ราวกะว่า..., อันราวกะว่า...** เรียกว่า อุปมาวิเสสนะ เพราะยกบทคุณนามมาเปรียบเทียบ

วิธีใช้ : ใช้กับอุปมาวิเสสนะ แผลหลังจากแปลนามนามจบความแล้ว

๑)สตุฏฺฐ สรீโรเต สตสฺสสฺสวิชฺชุลตา **วีย** รลียโย นิกฺขมฺมีสุ.

.....

๒)ปุพฺพเพ เม อสิ ลีลาถมฺภํ วา ขทฺริขานํ วา กลีรํ **วีย** ฉินฺทติ.

.....

๓)กุมารโ ปพฺพเตน **วีย** โสภทฺทุกฺเขน อชฺโฌตฺถโณ อโหสิ.

.....

๔)ตวํ เคหํ วิลุมนฺปิฏวา เขตฺตํ กสมานเ **วีย** วิจฺรลฺสิ.

.....

๕)ปสฺส ปุตฺต อิมํ โคนํ **วีย** เคหมชฺฌเม ชนฺนุเกหิ วิจฺริตฺวา วิรวนฺตํ.

.....

วีย : เป็นราวกะว่า... (อุปมาวิภิตกัตตา-มาคู้กับกรียาว่ามี - ว่าเป็น)
เรียกว่าอุปมาวิภิตกัตตา เพราะเปรียบเทียบสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง
วิธีใช้ : ใช้เปรียบเทียบเนื้อความให้ชัดเจนมีกรียามี-เป็นอยู่หลัง แปรก่อนกรียามี-เป็นนั้น(บางครั้งละกรียามี-เป็นไว้)
๑)ภิกขเว ภิกขุณา นาม ราเชน **วีย** สุวเจน ภวิตพพ.

๒)นิโครธรูกขสส สาขาวิภูปปลาสาณิ โสวณฺณมยานิ **วีย** อเหตุ.

๓)สกุโก กติปาหจเจเนน ตสสา วิมฺสนตถาย คนฺตวา วาลูกาปิภูลฺล มตมจจโก **วีย** หุตวา อุตตานิ นิปชฺช.

๔)มม กรียาย สรีรวณฺโณ เอตสส สรีรวณฺโณ **วีย** ภเวย.

วีย : ให้เป็นราวกะว่า... (อุปมาวิภิตกัมมะ)
เรียกว่า อุปมาวิภิตกัมมะ ใช้เปรียบเทียบให้ชัดเจนว่า ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เป็นเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง
วิธีใช้ : มาคู้กับกรียาว่า “กระทำ” แปรหลังจากแปรกรียาว่า “กระทำ”

๑)วิสาชา สกลนครวาสีโน ฉฺวตเถ **วีย** อกาลิ.

๒)สสุลฺปิ สสุรฺปิ สามิกฺปิ อคฺคิกฺขนฺธํ **วีย** อฺรคฺราชานํ **วีย** จ กตฺวา ปสฺสิตฺถํ วภูฏติ.

๓)สสุสฺสญฺจ สสุรฺญจ สามิกญฺจ เทวตํ **วีย** กตฺวา ทภูจฺจํ วภูฏติ.

๔)อโย อิตถิ มํ อตฺตโน ทาสํ **วีย** กมฺมการํ **วีย** กตฺวา ปิเพติ.

๕)เอโก มาณโว ตํ ยกฺขํ ทเมตฺวา เปสนการกํ **วีย** กตฺวา ลฺลิต.

๖)สตุถา อิทฺธิยา จกฺกมตฺตํ สุวณฺณปทุมํ มาเปตฺวา ปตฺเตหิ เจวณาเพนฺ จ อุกทพินฺฑุณี มฺญจนฺตํ **วีย** อกาลิ.

๗)เอวํ โส ตาปฺโส อภูตเมว ภูตํ **วีย** กตฺวา ราชานํ สทฺทหาเปสิ.

อิ้ว

:เพ็ญดัง (นิยมใช้ในฉันทและลครูปเหลือเพียง ๖)

๑)พหูพจน์ จปล จิตต์

ทुरुกข์ ทูหนิวารย

อุซุ กโรติ เมธาวิ,

อุสุกาโรว เตชน.

อุสุกาโรว แยกเป็น อุสุกาโร + อิ้ว

.....
.....
.....

๒)อจิริ วตย กาย

ปฐวี อธิเสสสติ

อุทโท อเปตวิญญาณ,

นिरตถาว กลิงคร.

นिरตถาว แยกเป็น นिरตถ + อิ้ว

.....
.....
.....

ยถา

:ฉันใด(ใช้คู่กับ ตถา, เอว) ใช้ในประโยคอุปมา

ตถา

:ฉันนั้น (ใช้คู่กับ ยถา) ใช้ในประโยคอุปไมย

เอว

:ฉันนั้น (ใช้คู่กับ ยถา) ใช้ในประโยคอุปไมย

วิธีใช้

:ใช้กับประโยค ย-ต ให้แปล ยถา ก่อน แปล ตถา, เอว ที่หลัง

๑)ยถา วาริวหา ปุรา

ปริปุเรนติ สาคร

เอวเมว อีโต ทินน

เปตาน อุกกปติ.

.....
.....
.....

๒)ยถา ชีร ทูยหมานเมว น ปริณมติ, ตถา กมม กரியมานเมว น วิปจติ.

.....
.....
.....

๓)ยถา อการ จุจหน

วุฐิ สมติวิษติ;

เอว อภาวิต จิตต์

ราโค สมติวิษติ.

.....
.....
.....

ยถา : รามกะ

: อยู่ตัวเดียวในฉันท์ (บทหรือกรอง)

๑) สุทิสฺสํ วัชฺชณญเฐ สํ อตฺตโน ปน ทุพฺพทํ;
ปเรสํ ทิ สโ วัชฺชานิ โอบุหนาทิ ยถา ภูสํ.

๒) อิจฺฉิตํ ปตฺติตํ ตฺยหํ ชิปฺปเมว สมิชฺฌตฺ;
สพฺเพ ปฺบูรณตฺ สงฺกปฺปา, จนฺโท ปณฺณโรโส ยถา
มณฺโฑติโรโส ยถา.

เสยฺยถา : ฉันใด (ใช้คู่กับ ตถา, เหวံ ฉันนั้น)

: เสยฺยถาปิ สา ภนฺเต ฉินฺนภนฺตนาสนงคฺคฺกุลฺลา ปลฺลุมฺภกฺกฺกฺกฺ ทิหิติ; เหวมฺเวว โข ภนฺเต สา กิยานิ ชนฺพทกลฺยาณิ โทหิติ.

ตถา : อย่างนั้น

เอวํ : อย่างนั้น, อย่างนี้

วิธีใช้ : อยู่บทเดียวในร้อยแก้ว ใช้ขยายกริยาเพื่อแสดงอาการ

๑) กุมภกาโร ตํ ตถา อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา "สามิ มา สทฺทํ กิริ, กมฺเมนเต นิพฺพนฺนตฺ อาท.

๒) เสฏฺฐิ จ ภริยา จ ธีตา จ ตถา ปลายิตฺวา โสสกเสฏฺฐิ ปสฺสิตุํ ปตฺเถนตา โกสมพี ปฏิปชฺชิสฺส.

๓) ยมหนํ กโรมิ, ตํ ตถา อหุตฺวา อญฺญตฺวา โทหิติ.

นิบาตบทที่ ๗ : นิบาตบอกระการ
ใช้สำหรับแสดงอาการ, วิธีการ, หลักการ, เหตุผล

ยถา :โดยประการใด (ใช้คู่กับ ตถา โดยประการนั้น)

ตถา :โดยประการนั้น (ใช้คู่กับ ยถา โดยประการใด)

เอวํ :โดยประการนั้น (ใช้คู่กับ ยถา โดยประการใด)

๑)ยถา เม ธนจฺเจเท น โหติ; ตถา กริสฺสามิ.

๒)ยถา ชนา นิสฺสทฺทา หุตฺวา คณฺหนฺติ, ตถา เม อุปาโย กโต.

๓)ยถาสฺส กุทฺทาลสฺส ปตฺติฏฺฐานํ น ปสฺสามิ, ตถา นํ จชฺุเทสฺสามิ.

๔)ยถา สกฺุณา อุปฺปตฺติตุํ น สกฺุโณติ; ตถา เตสํ ชงฺขมฺุณฺิณี จ ปกฺขมฺุณฺิณี จ ภินฺุทิตฺวา ราสี กตฺวา ฐฺเปลิ.

ยถา ตถา :โดยประการใด โดยประการนั้น

วิธีใช้ :วางคู่กัน ๒ ตัว ใช้ในความว่า “ตามมีตามเกิด, ตามธรรมดา, ทุกวิถีทาง”

๑)ภนฺเต อหํ ปุพฺเพ ยถา ตถา ชีวิตํ กปฺเปนฺุตีปี กุจฺฉิปุรํ นาม นาลตฺถํ.

๒)ตฺวํ อมฺเห อนฺโโลเกตฺวา ยถา ตถา ปลายิตฺวา ชีวนฺุโต ปุณาคนฺุตฺวา, อมฺหากํ อสฺกุณฺุชฺาเน จตฺตาพีส ธนฺุโกณฺุโย นินฺุทิตฺวา ฐฺปิตา, ตา อุทฺุชฺิตฺวา ชีวิตํ กปฺเปยฺยาลิ.

นิบาต บทที่ ๘ : นิบาตบอกปฏิเสธ
ใช้สำหรับปฏิเสธคำนามและคำกริยา

น

:ไม่ (ปฏิเสธกริยา)

๑)อิทานิ อิมํ อนฺโตวสุสํ ตโย มาเส **น** นิปชฺชิสฺสามิ.

๒)ยถเว ตุมฺเห ตํ **น** ปสฺสถ; ตถา โสปี เต ปาณเ **น** ปสฺสติ.

๓)**น** ทิ เวเรน เวรานิ สมฺมุนฺตีชฺ คุทาจนํ.

น

:ห้ามได้ (ปฏิเสธทั้งประโยค)

๑)**น** โส อฺปาสโก ภิกฺขเว ตุมฺเหติ สหฺชึ กเถสิ.

๒)**น** ภิกฺขเว อิทาเนว, เทวทตฺเต มเต, มหาชนฺ ตุสฺสติ, ปุพฺเพปิ ตุสฺสิเยว.

โน

:ห้ามได้ (ปฏิเสธทั้งประโยค)

๑)โน จ มฺุสา ภณฺนามิ.

๒)**โน** สาโก โหมิ, ติณํ.

๓)อฺยญฺจาปิ ภิกฺขุ การโก โหติ, **โน** อการโก (โหติ), ปฏฺฐปนฺโน (โหติ), **โน** อปฺปฏฺฐปนฺโน (โหติ).

มา

:อย่า

๑)ภิกฺขเว สมฺคฺคา โหถ, **มา** วิวทถ.

๒)**มา** วท.

๓)ติสฺส **มา** เอวํ กวี.

ว

:เทียว

๑)เตลส์ ปน ตินุณนบปี เอโก **ว** โกฎฐาคารโก (โหติ), เอโก **ว** आयुत्तโก (โหติ).

.....
.....

:สาริปุตตตเถโร จ นามส สทาปี อาจริยปฺชโก **ว** (โหติ).

.....

เอว

:หนั้นเทียว

๑)ตํ สาธุการํ สุตฺวา ตสฺส อนฺเตวาลิกา **เอว** สหฺชิวหาริโน จ สตุถารํ อุชฺฌมายีสฺ.

.....
.....

๒)พฺพุทฺธสํสน**เมว** ธาเวหิ.

.....

วินา

:เว้น

๑)ปฺตุตฺตํ **วินา** ชีวิตฺตํ น สกฺขิสฺสามิ.

.....
.....

๒)มม ชิตฺตา ตีหิ รตฺเนหิ **วินา** วตฺติตฺตํ น สกฺโกติ.

.....
.....

๓)ภคฺวา ตุมฺเหหิ ตํ อยฺยปฺตุตฺตํ **วินา** กวิสฺสตี.

.....
.....

๔)น มยํ **วินา** ภิกฺขุสงฺฆเณน วตฺตาม.

.....
.....

อลั

:พอ, อย่าเลย

๑)**อลั** เทวทตฺต, โย อิจฺฉตี, โส อารญฺญโก โหตุ.

.....
.....

๒)หนฺท ภาณเณ อุปาสิ นิวตฺตสฺส, **อลั** เต เอตฺตํ ชีวิกาย.

.....
.....

๓)มม ชิตฺตุ เอตฺตกา คาโว **อลั**.

.....
.....

๔)สตุถุ ปฺชชา ปน เม อเนกาสุ กปฺปโกฏฺฐิสฺ **อลั** หิตาย เจว สฺขาย จ (โหติ).

.....
.....

.....

๕) อุปสรรค ต้ว มนุสสทลิตุโท มนุสสวราโก, อหนเต อปริยนตํ ฃนํ ทสฺสามิ, พุทฺโธ น พุทฺโธ, ฃมโม น ฃมโม, สงฺโฆ น สงฺโฆ, **อลํ** เม พุทฺเธน, **อลํ** เม ฃมเมเน, **อลํ** เม สงฺเขนาติ วเทหิ.

.....

.....

.....

.....

.....

๖) วิปสฺสี สมฺมาสมฺพุทฺโธ หิ สตฺตเม สตฺตเม สํวจฺจเร อุโปสถํ อกาลิ, เอกทิวสํ ทินฺโนวาโทเยว หิสฺส สตฺตนฺนํ สํวจฺจรานํ **อลํ** อโหสิ.

.....

.....

.....

.....

.....

นิบาตบทที่ ๙ : นิบาตบอกความไต่ยืนเล่าสื่อ

ใช้สำหรับบอกว่าเป็นเรื่องเล่าที่ไต่ยืนมาได้ฟังมา นิบาตหมวดนี้วางไว้ตัวที่ ๒ ของประโยคเท่านั้น

กิริ : ไต่ยืนว่า

:สาวตฤณ กิริ มหาสุวณฺโณ นาม (เสฏฐี) ภูมฺพโก อโหสิ อชฺโฆ มหฺทฺธเน มหาโภโค อปฺตฺตโก.

นิบาตหมวดนี้ทุกตัวจะวางไว้ตัวที่ ๒ ของประโยคเท่านั้น ดังนั้นเวลาแปลหนังสือให้สังเกตว่าถ้ามี กิริ, ขลุ, สุกุ อยู่แสดงว่าเริ่มต้นประโยคใหม่แล้วต้องขึ้นประธานตัวใหม่มาเสมอ

ขลุ : ไต่ยืนว่า

:สมเณ ขลุ โภ โคตโม มหฺนฺตํ ญาตีสงฺฆํ โอยาย ปพฺพชิต .

สุกั : ไต่ยืนว่า

:ตตฺร สุกั อายสฺมา มหฺกปฺปิโน รตฺติภูฏานทิวาภูฏานาทิสฺ "อโห สุกั, อโห สุกฺขนฺติ อุกานํ อุกาเนนฺโต วิจฺรติ.

นิบาต บทที่ ๑๐ : นิบาตบอกปริกัป

ใช้สำหรับกำหนดเงื่อนไขและแสดงการรำพึง นิบาตหมวดนี้วางไว้ตัวที่ ๑ บ้าง ที่ ๒ บ้างของประโยคเท่านั้น

เจ :หากว่า

:ปฤญญเจ ปุริโส กยิรา, กยิราเถนํ ปุณฺปุณฺ.

เจ วางไว้เป็นลำดับที่ ๒ ของประโยคเท่านั้น ถ้ามีนิคคหิตอยู่หน้า เจ ให้แปลงนิคคหิตเป็น ญ แล้วเขียนติดกัน

ยทิ :ผิวว่า (หากว่า)

:ยทิ ปน (อัยํ ปุริโส) อลภนฺโต น ชีวิสุสฺสตี, ตีณิ สํวจฺจรานิ มม เคเห ภาตี กโรตุ, เอกมสฺส ภาตฺตปาตี ทาเปสุสสามิ.

ยทิ ให้วางไว้เป็นลำดับที่ ๑ ของประโยคเท่านั้น.

สเจ :ถ้า

:ภนฺเต สเจ อยฺยา อิมํ เตมาสํ อิช วเสยฺยุ; มยํ สรณฺสุ ปติฏฺฐาย ลีลานิ คณฺเหยฺยาม.

สเจ วางไว้เป็นลำดับที่ ๑ ของประโยคเท่านั้นแต่ถ้ามีนิบาตบอกกาลปะนัคัณอยู่หน้า สเจ จะไม่นับนิบาตบอก
กาลปะนัคัณเป็นลำดับที่ ๑ ให้เริ่มนับ ๑ ที่ สเจ

อถ :ถ้า (มีใช้น้อย)

:ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ (มีใช้มากในเลขใน)

:เอโก เม อวชาตปุตุโต อตฺถิ, ตํ ตว สนฺตึกํ เปเสสุสสามิ, **อถ** นํ คพฺภํ ปเวเสตฺวา ติชิณฺยา วาสินา ขณฺหาขณฺหึกํ
ฉินฺหิตฺวา จาณฺ्हิยํ ปกฺขิปีตฺวา อวาเป ปเจยฺยาสี.

อปฺเปว นาม :ชื่อแม่ไหน, ถ้ากระไร (บางที)

:เตนที คหปติ นิสีท, **อปเปว นาม** ตวํ อีธ นิสินโน อีธ นิสินนํ ยสํ กุลปุตตํ ปสเสยยาสิ.

.....

.....

.....

ยหฺนฺน

:กระโรหนอ, โจนหนอ

:อตถิ โน อีทํ กถาปภตํ, **ยหฺนฺน** มยํ อิมํ ปวตฺตี ภควโต อโรเจยยาม, **อปเปว นาม** ตํ นิสฺสาย สตถุ สณฺห-
สุขุมํ ฐมฺมเทสนํ ลภายยาม.

.....

.....

.....

.....

นิบาต บทที่ ๑๑ : นิบาตบอกความถาม

ใช้สำหรับตั้งคำถาม แสดงความสงสัยในประโยคคำถามนิบาตหมวดนี้วางไว้ลำดับที่ ๑ หรือที่ ๒ ของประโยคเสมอ

กั

:หรือ

:กัณฺโฏ โข อมฺม อมฺหากํ ริญฺญา ทฺวิคฺคณฺํ ปุพฺพมฺมุํ ทินฺนํ

.....
.....

กั คัพฺพํ เมื่อมีพยัญชนะอื่นที่อยู่ในวรรคเดียวกันอยู่หลังนิยมสนธิกับพยัญชนะตัวหลัง โดยการเปล่งนิตยคติ
เป็นพยัญชนะที่สุวรรคของบทหลัง (น)

กถํ

:อย่างไร

:ตุมฺเห จ อนฺธา (โถถ), กถํ อธิ วสิสฺสถ.

.....
.....

:กถํ ปนฺสฺส (ตาปสฺส) ภาณฺเต อนฺตราโย น ภาเวยฺย

.....
.....

กถํ (อย่างไร) นิบาต มีรูปเหมือนกับ กถํ (ซึ่งอาจเป็นเครื่องกล่าว) นามนาม แต่ตำแหน่งการวางศัพท์จะ
ต่างกัน กถํ อย่งไรจะเรียงไว้ต้นประโยคเสมอ

กจฺจํ

:แลหรือ

:กจฺจํ อิมสฺมี นคเร ปพฺพชิตา อตฺถิ.

.....
.....

:กจฺจํ ภิกฺขเว อปฺปมตฺตา สมณฺธมฺมํ กริตฺถ, กจฺจํ โว ปพฺพชิตกฺิจจํ มตฺถกํ ปตฺตํ.

.....
.....

นุ

:หนอ

:อตฺถิ นุ โข อญฺญสฺสปี กสฺสจฺจि เอวฺรฺปา สมปฺตติ.

.....
.....

นฺนุ

:มีใช่หรือ

:นฺนุ ภาณฺเต ตุมฺเหหิ จตฺตาโร วสิสฺสเก มาเส อมฺหากํ คหิตา ปฏฺิณฺญา.

.....
.....

อปี :บ้างหรือ
:อปี โว ฆนเต กิณฺจิ (อาหารวตฺถุ) ลหุธ.

สจฺจํ :จริงหรือ
:สจฺจํ กิร ตวํ เหวํ วเทสิ.

อุททาหุ :หรือว่า
:ตาทา กิณฺฺ โข อิมสฺมึ โลเก ทนฺธา พหุ (โหนฺติ), **อุททาหุ** ปณฺฺติตา (พหุ โหนฺติ).

:สา (วิสาชา) อชฺช ปุตฺตฺนตฺตปรีวฺตา คายมานา ปาสาทํ อนุปริยายติ, กิณฺฺ ขวสฺสา (วิสาชาย) ปิตตํ กุปิตํ, **อุททาหุ**
(สา วิสาชา) อุมมตฺติกา ซาตา.

อาหุ :หรือว่า
:เทวตา นฺฺลี คนฺธพฺโพ **อาหุ** สกโก ปุริณฺทโท,
โก วา ตวํ กสฺส วา ปุตฺโต? กถํ ซาเนมฺม ตํ มยํ.

เสยฺยถิํ :อย่างไรนี้
:“**เสยฺยถิํ** สตฺถา อนุปฺพุพีกถํ กเถสิตี (ปุจฺฉา)? (สตฺถา) “ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ อาทีนํ โอการํ
สงฺกิลลํ เนกขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิตี (วิสฺซุชฺชา).

นิบาตบทที่ ๑๒ : นิบาตบอกความรับ

ใช้สำหรับตอบแสดงว่ายอมรับ เห็นด้วยหรือใช้ตอบคำถามว่า ใช่ หรือไม่ใช่

อาม :เออ, ขอรับ, พระเจ้าข้า

วิธีใช้ :เวลาแปลนิยามเติมคำว่า “เออ---อ.อย่างนั้น” เพิ่มเข้ามาด้วย

:ชมพูโก “ก็ ปน ตวั ปพพชิตีลลิตี ปุจฉิ ฯ สตุถา “**อาม**, ปพพชิตีมุหิตี อาห ฯ

.....
.....
.....

:**อาม**วุโส, (มยา) อมตํ อธิคตํ. (อาม+อามวุโส)

.....

:**อาม** ภานเต, ปพพชิตุสสามิ.

.....

อามนุตา :เออ, ขอรับ, พระเจ้าข้า (มีใช้น้อย)

นิบาต บทที่ ๑๓ : นิบาตบอกความเดือน
ใช้สำหรับกระตุ้นเตือนหรือเชื้อเชิญ

อิงขม : เชิญเกิด

: **อิงขม** ภาตตุํ คเหตฺวา ภูณฺช.

.....
.....

: **อิงขม** (ปุคฺคฺล) เน (ปุริสฺ) คณฺาเปถ.

.....
.....

ตคฺขม : เอาเกิด (มีใช้น้อย)

หนฺท : เชิญเกิด, เอาเกิด

: **อยํ** เม สหายิกา อิทานิ พหุปรการา (โหติ), **หนฺท**หํ กิณฺฉิ ปฏฺิณฺณํ กโรมิ.

.....
.....

ถ้าพยัญชนะที่อยู่หลัง หนฺท ขึ้นต้นด้วยสระ นิยมเอาคำว่า หนฺท ไปสนธิ---เชื่อมเข้ากับพยัญชนะหลังนั้น.

: **หนฺท** ภาณฺ อฺปาสิ นินฺตตฺสสุ.

.....